

Издавач

**Универзитет „Св. Кирил и
Методиј“ - Скопје**

Уредник

**на издавачката дејност на
УКИМ**

**Проф. д-р Биљана Ангелова,
ректор**

Уредник

на Универзитетски гласник

**м-р Марија Маневска,
генерален секретар**

Лектор

Весна Илиевска Цветановска

Техничко уредување

**Зоран Кордоски
м-р Елизабета Додевска**

**ПОЛИТИКА ЗА ОТВОРЕНА НАУКА
на
Универзитетот „Св. Кирил и
Методиј“ во Скопје**

(2026 - 2030)

Јануари 2026

Скопје

Политика за отворена наука на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје (2026 – 2030)

Преамбула

Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје (во натамошниот текст: Универзитетот), како водечка високообразовна и научноистражувачка институција во Република Северна Македонија, ја потврдува својата стратешка посветеност на принципите и практиките на отворената наука. Оваа политика ја рефлектира визијата на Универзитетот за поттикнување транспарентна, инклузивна и колаборативна научна средина со цел максимизирање на достапноста, видливоста и општественото влијание на научното знаење.

Политиката е усогласена со клучните меѓународни рамки, вклучително и Препораката на УНЕСКО за отворена наука (2021), Европскиот облак за отворена наука (EOSC) и Европската истражувачка област (ERA). Исто така, таа се надоврзува на националните напори за промовирање одговорни истражувања и иновации во дигиталната ера.

Во таа насока, Универзитетот воспостави Центар за отворена наука како централна институционална единица која ќе го координира спроведувањето на оваа политика преку обезбедување обука, поддршка, следење и поврзување со меѓународни иницијативи. Овој центар овозможува соработка меѓу факултетите, истражувачките институти и другите членки на Универзитетот, како и националните и меѓународните партнери за унапредувањето на практиките на отворена наука.

Преку оваа политика, Универзитетот има за цел да ги поддржи своите истражувачи и административен кадар во прифаќањето на отворената наука како стандарден пристап, и активно да придонесе кон глобалното движење за правично, одржливо и општествено релевантно истражување.

1. Цел и визија

Целта на оваа политика е да се промовира одговорна, инклузивна и транспарентна научна практика на Универзитетот, согласно со меѓународните стандарди и очекувања за интегритет и општествена одговорност.

Отворената наука овозможува најширока дистрибуција на научно знаење, ја поттикнува иновацијата преку соработка, го подобрува квалитетот преку транспарентност и ја зајакнува довербата помеѓу науката и општеството. Со усвојувањето на оваа политика, Универзитетот ја признава вредноста на правичниот пристап до знаење како јавно добро и ја потврдува својата институционална одговорност да биде пример во националниот и регионалниот истражувачки екосистем.

Оваа политика се заснова на вредностите и принципите наведени во **Препораката на УНЕСКО за отворена наука**, вклучувајќи:

- **правичност и еднаквост** во пристапот до научни ресурси и учество во создавање знаење;
- **отвореност и соработка** преку дисциплинарни, институционални и национални граници;
- **разновидност и инклузивност** на системи на знаење, методологии и гласови;
- **интегритет и одговорност** во спроведувањето и комуникацијата на истражувањата;
- **одржливост** на истражувачките практики и инфраструктури.

Визија за 2030

До 2030 година, Универзитетот има за цел да ја поддржи истражувачката средина во која практиките на отворена наука сè повеќе ќе се применуваат, институционално ќе се поддржуваат и ќе се вградат во клучните процеси, како што се дистрибуцијата на истражувачки резултати, планирањето на инфраструктура и обуката. Универзитетот настојува да ја направи отворената наука **реална и атрактивна можност за истражувачите**, поддржана со јасни насоки, признание и вклученост на заедницата.

Оваа визија вклучува:

- постепенa интеграција на отворениот пристап и FAIR-принципите во истражувачкиот циклус;
- проширување на можностите за вклучување на општествени партнери преку партиципативно истражување;
- зајакнување на институционалните капацитети за поддршка на отворената наука преку обука и инфраструктура;
- зголемена видливост, интероперабилност и општествена вредност на истражувачките резултати на Универзитетот;
- активен придонес кон националните и европските иницијативи и инфраструктури за отворена наука.

Центарот за отворена наука ќе има **централна координирачка улога** во овие напори, во соработка со единиците на Универзитетот, создавајќи позитивна средина без да се наметнуваат строги барања.

2. Опсег и надлежност

Оваа политика е донесена врз основа на Законот за високото образование и Статутот на Универзитетот. Таа претставува **институционална рамка за унапредување на практиките на отворена наука низ целиот универзитет**, усогласена со националните и меѓународните стандарди.

Политиката се однесува на:

- сите **академски и истражувачки кадри** вработени на Универзитетот, вклучително и кадар со постојани или привремени наставни и/или истражувачки ангажмани;
- **докторски и постдокторски истражувачи**, како и студенти вклучени во истражувачки активности, особено оние што работат на трудови или проекти што резултираат со научни резултати;
- **истражувачката инфраструктура и услуги** на Универзитетот, вклучително и институционални репозиториуми, дигитални платформи и единици за поддршка на истражувањето.

Иако политиката е обврзувачка за горенаведените категории, **надворешните соработници**, вклучувајќи гостински истражувачи, поврзани партнери и претставници на граѓанското општество или индустријата, се **охрабруваат доброволно да се усогласат со принципите на отворена наука** на Универзитетот кога работат на заеднички проекти или кога користат универзитетска инфраструктура.

За да се поддржат специфични потреби на дадени дисциплини и децентрализирана примена, **факултетите, истражувачките институти и другите единици на Универзитетот се охрабруваат да развијат или да ревидираат свои интерни политики за отворена наука**. Овие политики треба да бидат **усогласени со оваа институционална рамка**, и можат да опфатат дополнителни дисциплински, инфраструктурни или контекстуални аспекти. **Центарот за отворена наука** е достапен за обезбедување поддршка и стручна помош во овој процес.

3. Улоги и одговорности

Успешната имплементација на оваа политика зависи од активното вклучување и координација на повеќе засегнати страни во рамките на Универзитетот. Дефинираните улоги и одговорности имаат за цел да обезбедат јасност, отчетност и соработка на сите нивоа од институцијата.

Центар за отворена наука

Центарот за отворена наука на Универзитетот претставува централна координациска и поддржувачка единица за имплементација на оваа политика. Неговите надлежности вклучуваат:

- обезбедување **насоки, обуки и изградба на капацитети** поврзани со практиките на отворена наука;
- поддршка на истражувачите и кадарот во користење на **институционалната и националната инфраструктура за отворена наука**;

- развој и дистрибуција на **практични алатки и ресурси** (шаблони, водичи, прашања и одговори);
- **следење на спроведувањето на политиката** и прибирање на индикатори за напредок;
- поддршка во развојот на политики на ниво на **факултети и институти**;
- дејствување како **поврзувачки фактор** со национални и европски иницијативи и инфраструктури за отворена наука (на пр., EOSC, OpenAIRE и др.).

Истражувачи и студенти

Сите истражувачи, докторанди и студенти вклучени во истражувачки активности на Универзитетот, се препорачува:

- да се вклучат активно во имплементацијата на **принципите и практиките на отворена наука**, согласно со нивната дисциплина;
- да обезбедат **навремено депонирање на истражувачките резултати** во доверливи ризници, во согласност со оваа политика;
- да користат **трајни идентификатори** (на пр., ORCID, DOI), каде што е применливо;
- да почитуваат **етички, правни и дисциплински стандарди** при споделување податоци и објавување;
- да побараат поддршка од Центарот за отворена наука или други **релевантни универзитетски служби**, кога е потребно.

Административен кадар (библиотеки, ИТ, администрација)

Поддржувачкиот кадар има **клучна улога** во овозможувањето на отворената наука на Универзитетот. Нивните одговорности вклучуваат:

- обезбедување **техничка поддршка** за користење на репозиториуми, стандарди за метаподатоци и интероперабилност на платформи;
- организирање на **обуки и советодавни услуги** поврзани со стратегии за објавување, лиценцирање, FAIR-податоци и управување со истражувачки податоци;
- поддршка при **имплементација на отворени платформи**, интеграција на идентификатори и техничка инфраструктура.

Раководство на Универзитетот

Ректоратот, Сенатот и другите управувачки структури на Универзитетот координираат:

- осигурување дека **принципите на отворена наука** се вклучени во **институционалните стратегии**, буџетските приоритети и процесите за обезбедување квалитет;
- поддршка на **интеграцијата на отворена наука** во вреднувањето на истражувањата, унапредувањето и институционалното известување;
- обезбедување **надзор и поддршка** за активностите на Центарот за отворена наука и гарантирање соодветни ресурси за негово функционирање.

4. Столбови на отворената наука на Универзитетот

Универзитетот прифаќа широка и инклузивна интерпретација на отворената наука, во согласност со Препораката на УНЕСКО, која ја дефинира отворената наука не само како отворен пристап до научно знаење, туку и како инфраструктури, соработки и системи на знаење што поддржуваат транспарентна и партиципативна истражувачка култура.

Во продолжение се опишани **четирите клучни столба** на отворената наука што Универзитетот ги промовира и ги поддржува преку оваа политика.

4.1. Отворено научно знаење

Универзитетот го поддржува отворениот пристап до научни публикации, истражувачки податоци и други научни резултати како начин за зголемување на видливоста, повторната употреба и општественото влијание врз истражувањата. Универзитетот:

- ги охрабрува **моделите на зелен и златен отворен пристап**, во согласност со барањата на научните дисциплини;
- **наложува депонирање** на рецензирани научни публикации во институционалната ризница, во согласност со авторските права и можни ембарга;
- **наложува користење на трајни идентификатори** (на пр., ORCID – за истражувачи, DOI – за резултати) за подобра пронајдливост, искористливост и интероперабилност;
- ги поддржува **развојот и дистрибуцијата на отворени едукативни ресурси (OER)**, создадени во рамки на истражувачки и наставни активности.

4.2. Инфраструктури за отворена наука

Универзитетот обезбедува и промовира користење на висококвалитетни, интероперабилни дигитални инфраструктури кои ги поддржуваат практиките на отворена наука низ целиот истражувачки циклус. Овие вклучуваат:

- **институционална ризница** за складирање и споделување на публикации, податоци и едукативни материјали;
- **интеграција со Европскиот облак за отворена наука (EOSC)** и други доверливи платформи што поддржуваат размена на податоци и соработка;
- користење на **Националната лабораторија за отворена наука**, сместена на Факултетот за информатички науки и компјутерско инженерство (ФИНКИ), за експериментирање, обуки и запознавање со отворени работни процеси;
- **усвојување технички стандарди** за метаподатоци, отворени формати и трајни идентификатори за да се обезбеди интероперабилност, достапност и долгорочно чување.

4.3. Вклучување на општествени чинители

Универзитетот ја препознава важноста на вклучувањето на неакадемски чинители во истражувачките процеси како дел од поинклузивен и повлијателен пристап кон науката. За поддршка на овие активности:

- Универзитетот **ја охрабрува партиципацијата во граѓанска наука**, кокреирање и други форми на колаборативно истражување;

- факултетите и истражувачите се повикуваат да **истражуваат можности за вклученост на јавноста**, особено во области со висок општествен интерес;
- **Центарот за отворена наука** може да помогне во идентификација и промоција на успешни примери за општествена вклученост.

Овие практики се **охрабрувани, но не и задолжителни**, и треба да се усогласени со разновидноста и методолошките разлики во различните дисциплини.

4.4. Врска со други системи на знаење

Универзитетот поддржува плуралистички пристап кон создавањето на знаење, кој вклучува дијалог со различни епистемологии, вклучително и **локални, искусвени и неформални системи на знаење**. Во таа насока:

- **интердисциплинарните и трансдисциплинарните истражувања**, кои поврзуваат академско и неакадемско знаење, се препознаени и поддржани;
- истражувачите се охрабруваат да пристапуваат кон **кокреирање на знаење со почит, транспарентност и етичка осетливост**;
- таму каде што е релевантно, секое **вклучување на други системи на знаење треба да се документира и признава** во истражувачките резултати.

5. Пристап до истражувачки резултати

Обезбедувањето отворен, навремен и одговорен пристап до резултатите од јавно финансирани истражувања претставува централна цел на политиката за отворена наука на Универзитетот.

Овој дел ги опишува начините на кои треба да се обезбеди пристап до различни видови истражувачки резултати, во согласност со **FAIR-принципите** (пронајдливи, достапни, интероперабилни, повторно употребливи), како и со законските, етичките и дисциплинските стандарди.

5.1. Видови истражувачки резултати опфатени со политиката

Оваа политика се однесува на следниве категории истражувачки резултати:

- **научни публикации**, вклучувајќи рецензирани научни статии, монографии, трудови од конференции и поглавја од книги;
- **истражувачки податоци**, вклучително и сурови податоци, обработени податоци, метаподатоци, документација за управување со податоци и друга научна документација од интерес;
- **истражувачки софтвер и код**, особено ако се развиени во рамки на финансирани истражувачки проекти;
- **отворени едукативни ресурси (OER)**, кои произлегуваат од наставно-научни активности засновани на истражување.

Дополнителните категории, како што се: **докторски дисертации, магистерски трудови, презентации, работни трудови, претпечатени верзии (preprints) и регистрирани извештаи**, исто така се **охрабруваат за депонирање**, каде што тоа е соодветно.

5.2. Очекувања и препораки

Универзитетот ги поставува следниве очекувања за пристап до истражувачки резултати:

- **Депонирање:** Истражувачите се обврзани да ги депонираат прифатените верзии на научни публикации во институционалната ризница, во согласност со законските барања и барањата на издавачите. Дисертации, трудови, податоци, софтвер и OER, исто така, треба да се депонираат во институционални или доверливи надворешни ризници.
- **Времетраење:** Депонирањето треба да се направи **најбрзо по прифаќањето или создавањето**, идеално во моментот на објавување, но **не подоцна од шест месеци**.
- **Лиценцирање:** Се препорачува користење на **отворени лиценци**:
 - **CC BY или еквивалент** за публикации и OER;
 - **лиценци одобрени од Open Source Initiative (OSI)** за софтвер;
 - **CC0 или CC BY** за податоци, освен ако поради правни, етички или доверливи причини се бара ограничен пристап до нив.
- **Трајни идентификатори (PID):** Сите депонирани резултати треба да добијат соодветен PID (на пр., DOI – за публикации и податоци, ORCID – за автори, RAiD или ROR – каде што е применливо).
- **Повторна употреба и архивирање:** Резултатите треба да се депонираат во формати што овозможуваат машинска читливост, повторна употреба и долгорочно чување. За проекти што вклучуваат податоци, се препорачува да се приложи **План за управување со податоци (DMP)**.

5.3. Исклучоци и услови

Универзитетот има разбирање дека, во одредени случаи, не може веднаш да се обезбеди отворен пристап, поради:

- **правни ограничувања** (на пр., авторски права, интелектуална сопственост);
- **заштита на приватност или доверливост** (на пр., лични податоци, чувствителни содржини);
- **договори со трети страни или комерцијални обврски**.

Во такви случаи може да се користат **ембарго периоди, ограничен пристап или техники за анонимизација**, во согласност со важечките закони и институционални процедури. **Центарот за отворена наука и правната служба** на Универзитетот стојат на располагање за поддршка и советување околу ваквите исклучоци.

6. Обука и изградба на капацитети

Преодот кон отворена наука не бара само техничка инфраструктура и нормативна рамка, туку и развој на соодветни вештини, подигнување на свеста и системи за поддршка. Универзитетот е свесен дека обуката и изградбата на капацитети се клучни за овозможување на истражувачите, студентите и административниот кадар самоуверено да се вклучат во практиките на отворена наука.

6.1. Улога на Центарот за отворена наука

Центарот за отворена наука е одговорен за **координација и поддршка на активностите за обука и подигнување на свеста** низ Универзитетот. Неговите одговорности во оваа област вклучуваат:

- организирање **настани, работилници и семинари** поврзани со теми за отворена наука;
- развивање или избор на **материјали за обука** (онлајн или со физичко присуство), приспособени на потребите на различни кориснички групи;
- обезбедување **консултации и практични насоки** за планирање на управување со податоци (DMP), FAIR-принципи, лиценцирање, објавување во отворен пристап и користење на идентификатори и репозиториуми;
- олеснување на учество во **национални и европски програми за обука**, вклучително и оние поврзани со EOSC.

6.2. Целни групи и формати

Активностите за обука треба да бидат **инклузивни и приспособени** на потребите на различни групи, вклучувајќи:

- **истражувачи и истражувачки групи**, вклучително и истражувачи на почетокот од кариерата, за практични аспекти на отворена наука во нивната област;
- **докторанди и магистранди**, за интегрирање на отворената наука во истражувачката обука и завршните трудови;
- **административен кадар**, како библиотекари, ИТ-кадар и проектни менаџери, за теми како што се: технички стандарди, метаподатоци, репозиториуми и лиценцирање.

Форматите може да вклучуваат:

- структурирани работилници,
- отворени сесии,
- индивидуални консултации,
- кратки видеа или водичи,
- учество во национални или меѓународни мрежи за обука.

6.3. Институционална поддршка и интеграција

Универзитетот ја охрабрува **интеграцијата на компетенции за отворена наука** во постојните програми за развој на кадар и докторски студии. Факултетите и институтите се повикуваат да соработуваат со Центарот за отворена наука за вградување на обука за отворена наука во:

- наставните планови за докторски студии или предмети по истражувачка методологија;
- внатрешни постапки за воведување нови проекти или работни текови за управување со податоци;
- поддршка при изработка на апликации за грантови и управување со истражувачки проекти.

Учество во обука може да се признае како дел од професионалниот развој на кадарот, според процедурите на соодветната единица.

7. Вреднување и признавање

Универзитетот прифаќа дека овозможувањето на преодот кон отворена наука подразбира и еволуција на начинот на кој се вреднуваат и се оценуваат истражувачките резултати. Иако формалните механизми за признавање сè уште се во развој, Универзитетот поддржува култура во која отворените и одговорни истражувачки практики се препознаваат и охрабруваат.

7.1. Вклучување на отворената наука во процесите на вреднување

Каде што е соодветно и релевантно, придонесите во областа на отворената наука може да бидат **вклучени во процесите на вреднување**, како што се:

- избор и унапредување во академски звања;
- апликации за интерни грантови или награди;
- прегледи на истражувачкиот напредок.

Признаени придонеси во отворената наука може да вклучуваат, но не се ограничени на:

- депонирани податочни множества и софтвер во доверливи ризници;
- придонеси кон алатки или платформи со отворен код;
- отворени рецензии или објави на претпечатени трудови (preprints);
- вклученост во проекти за граѓанска наука или кокреирање со општествени чинители;
- користење на отворени едукативни ресурси во наставата и истражувачката обука.

Иако овие придонеси можеби сè уште немаат формална тежина во сите вреднувања, **нивното вклучување се охрабрува** со цел добивање на поцелосна слика за истражувачкото влијание и ангажман.

7.2. Мерки за признавање

Универзитетот се залага за зголемување на видливоста и **неформално признавање** на придонесите во отворената наука преку ненаметливи мерки, како што се:

- претставување на добри практики и успешни приказни на институционалните веб-страници и билтени;
- истакнување на проекти кои применуваат отворена наука на јавни настани и во извештаи на Универзитетот;
- истражување на можности за внатрешно признавање (на пр., сертификати, настани посветени на отворена наука, изложби), координирани од Центарот за отворена наука.

7.3. Усогласување со пошироки реформи

Универзитетот ги поддржува меѓународните напори за **реформа на системите за вреднување на истражувањата** во насока на усогласување со принципите на отворената наука, и тоа:

- Универзитетот ги поддржува вредностите на Договорот за реформа на вреднувањето на истражувањата (CoARA) и ќе го следи неговиот понатамошен развој;
- секоја идна промена на практиките на вреднување на Универзитетот ќе се реализира во координација со релевантните тела, почитувајќи ги дисциплинската разновидност и академската слобода;

- Центарот за отворена наука ќе овозможува внатрешни дискусии и обуки за алтернативни метрики, наративни биографии (CV) и пошироки индикатори за влијание.

8. Следење и евалуација

Ефективната имплементација на практиките на отворена наука не зависи само од усвојувањето на политики, туку и од **редовно следење, повратни информации и приспособување**. Целта на мониторингот не е спроведување, туку обезбедување основа за унапредување, идентификување на слабости и истакнување на добри практики.

8.1. Координација и одговорност

Центарот за отворена наука е одговорен за **координација на активностите за следење и евалуација** поврзани со оваа политика. Неговата улога вклучува:

- прибирање и анализа на релевантни индикатори за спроведување на политиката;
- собирање повратни информации од истражувачи, студенти и поддржувачки кадар;
- поднесување извештаи до раководството на Универзитетот;
- предлагање мерки за поддршка и приспособување врз основа на докази и новонастанати потреби.

8.2. Клучни индикатори за перформанси (KPIs)

Следниве **основни индикатори** ќе се следат и ќе се пријавуваат на годишно ниво, каде што тоа е возможно:

- процент на научни трудови со отворен пристап поврзани со Универзитетот;
- број и разновидност на истражувачки резултати депонирани во институционалната ризница (на пр., податоци, софтвер, OER);
- број на истражувачи што користат ORCID и други трајни идентификатори;
- степен на учество во обуки и активности за отворена наука;
- број на истражувачки проекти што содржат План за управување со податоци (DMP);
- квалитативни повратни информации за бариери и можности што ги пријавуваат истражувачите.

Овие индикатори може да се унапредуваат со тек на време во зависност од достапната инфраструктура и ресурси.

8.3. Пристап кон непочитување на политиката

Оваа политика е осмислена да **охрабрува и да поддржува** примена на отворената наука. Од тие причини, Универзитетот не предвидува формални санкции за непочитување на политиката во оваа фаза. Наместо тоа:

- службите за поддршка (на пр., Центарот за отворена наука, библиотеки, ИТ) стојат на располагање за да им помогнат на истражувачите да ги надминат предизвиците;

- факултетите и институтите се охрабруваат да развиваат поддржувачка култура преку дијалог и позитивни примери;
- за секој идентификуван недостаток или низок степен на примена, ќе бидат насочени активности за изградба на капацитети или појаснување на постапките.

9. Преглед и ажурирање на политиката

Отворената наука е област која брзо се развива, предводена од нови технологии, нормативни рамки и истражувачки практики во постојан развој. За оваа политика да остане релевантна, ефективна и усогласена со меѓународниот развој, неопходно е периодично да се прегледува и ажурира.

9.1. Циклус на прегледување

- Оваа политика ќе биде **формално прегледувана на секои пет години**, или порано, доколку дојде до значајни промени во националната или меѓународната рамка за отворена наука.
- Следниот редовен преглед ќе се спроведе во **2030 година**.

9.2. Координација на прегледот

- **Центарот за отворена наука** ќе ја координира постапката на прегледување, во соработка со релевантни засегнати страни, вклучувајќи ги:
 - Универзитетската школа за докторски студии;
 - истражувачки комисии и тела за етика;
 - претставници на наставниот и ненаставниот кадар.
- Прегледот ќе вклучува:
 - евалуација на спроведувањето и релевантноста на политиката;
 - разгледување на повратни информации од академската заедница;
 - усогласување со ажурирани законски барања или барања за отворена наука на национално или европско ниво.
- Конечната ревидирана верзија на политиката ќе биде усвоена преку редовните универзитетски процедури за одлучување и ќе биде објавена во согласност со добрите практики и стандарди на отворената наука.

10. Објавување, лиценцирање и технички карактеристики

Со цел да се обезбедат транспарентност, повторна употребливост и пристапност, самата политика за отворена наука треба да ги следи истите стандарди што ги промовира. Универзитетот се обврзува оваа политика да биде FAIR-документ.

10.1. Депонирање во ризница и траен идентификатор

- Официјалната верзија на оваа политика ќе биде депонирана во институционалната ризница на Универзитетот, заедно со сите идни ажурирања.
- Политиката ќе добие траен идентификатор (PID) за да се обезбеди стабилно цитирање, поврзување и интероперабилност со други политички рамки и системи.

10.2. Лиценцирање

- Оваа политика ќе биде лиценцирана според **Creative Commons Attribution (CC BY)**, што овозможува копирање, адаптирање и повторна употреба со соодветно наведување на изворот.
- Изборот на оваа лиценца ја рефлектира посветеноста на Универзитетот на отвореност, транспарентност и споделување институционално знаење.

10.3. Јазик и пристапност

- Политиката ќе биде **јавно достапна на македонски и англиски јазик**, за да се обезбеди пристапност за националната и меѓународната публика.
- По потреба или во рамки на институционални партнерства, може да се обезбедат и дополнителни формати или преводи.

10.4. Машинска читливост

- Ќе биде објавена **машински читлива верзија** на политиката со **структурирани метаподатоци** за да се поддржи пронаоѓањето преку агрегатори, пребарувачи и регистри за политики за отворена наука (на пр., ROARMAP, OpenAIRE, EOSC Observatory).
- Политиката ќе биде компатибилна со тековните стандарди за интероперабилност, овозможувајќи интеграција со системи за управување со истражувања (CRIS), мрежи на репозиториуми и алатки за следење на политики.

Додаток 1: Поимник

Термин	Дефиниција
Отворена наука	Множество принципи и практики што ја прават научната истражувачка работа подостапна, потранспарентна и поколаборативна низ целиот истражувачки циклус.
Отворен пристап	Бесплатен, непосреден и неограничен пристап до научни публикации и други резултати од научните истражувања (податочни множества, изворни кодови, научна документација и сл.) онлајн.
FAIR-принципи	Насоки за податоците да бидат пронајдливи, достапни, интероперабилни и повторно употребливи.
Институционална ризница	Дигитална платформа, управувана од Универзитетот, за складирање, чување и обезбедување пристап до истражувачки резултати.
Граен идентификатор (PID)	Стабилна, единствена референца за дигитален објект или лице (на пр., DOI, ORCID, ROR).
DOI (Digital Object Identifier)	Единствен алфанумерички идентификатор што се користи за идентификација и поврзување со истражувачки резултати.
ORCID	Единствен дигитален идентификатор за истражувачи што ги поврзува со нивните истражувачки активности и резултати.
План за управување со податоци (DMP)	Формален документ што опишува како ќе се управува и како ќе се складираат и споделуваат истражувачките податоци.
Отворени едукативни ресурси (OER)	Наставни, едукативни и истражувачки материјали што се слободно достапни за користење, адаптација и дистрибуција.
Отворено рецензирање	Процес на рецензија во кој идентитетите на авторите и рецензентите може да бидат откриени и/или рецензентските извештаи јавно објавени.
Граѓанска наука	Научно истражување спроведено во соработка или од страна на лица што не се професионални научници (јавноста).
Европски облак за отворена наука (EOSC)	Европска иницијатива за обезбедување федерализирана инфраструктура за истражувачки податоци и услуги.
OpenAIRE	Европска инфраструктура што ја поддржува отворената наука преку поврзување на истражувачки резултати и овозможување усогласеност со барањата на институциите кои финансираат проекти.
ЦОН	Центар за отворена наука на Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, е-пошта: con@finki.ukim.mk , веб-страница: https://osc.ukim.edu.mk/

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје
Ss. Cyril and Methodius University in Skopje

Одлука од УС
Ознака: ОВ 5.5/13
Страна: 1 од 1

Бр. 02-373/13
27.2.2026 година
Скопје

Врз основа на член 157, став (1), точка 8 од Статутот на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје (Универзитетски гласник бр. 425/2019), Универзитетскиот сенат на 28. седница одржана на 27.2.2026 година, ја донесе следнава

ОДЛУКА
за усвојување на Политиката за отворена наука
на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

1. Се усвојува **Политиката за отворена наука** на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, 2026-2030.
2. Оваа одлука влегува во сила со денот на донесувањето, а ќе се објави во Универзитетскиот гласник.

Претседател
Проф. д-р Драги Димитриевски